

מעין החיים

פר' וארא
תשפ"ד

גליון ט'

במשנת כ"ק מזן רביה"ק
מצאנו ז"ע וצאצאיו

ילקוט דברי חיים

מלוקט מפי ספרים וסופרים

וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם ואזכור את בריתי (ו, ה).

כתב ש"ב [הג"ר זאב דוד הכהן דיכטוואלד] הגאבד"ק גארשקוב שי': שמעתי בשם הגה"ק מצאנו ז"ל עה"פ בפרשת וארא: שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם ואזכור את בריתי. דהנה בגמרא פלוגתא ר"י ור"ל, דר"י סובר דיסורים ממרקין מק"ו משן ועין וכו' שהוא באבר אחד, מכל שכן יסורין בכל הגוף, ור"ל סובר מברית מלח גזירה שוה, מה מלח ממתקת וכו'. והנה הנפ"מ דאליבא דר"ל מג"ש אין נפ"מ בין הבעל בית בעצמו עושה לו יסורין אם אחר, כמו במלח אין נפק"מ מכל מקום מועיל להמתיק, ואליבא דר"י משן ועין צריך דוקא היסורין מאדון בעצמו. וזאת חלי' באם האדם מאמין באמונה שלימה שהקב"ה בעצמו כביכול עושה לו יסורין

מועיל לר"י, אבל לריש לקיש אין נפקא מינה, דבין כך ובין כך מועיל.

ובזה שפיר ר"י כי הוי מטי להאי קרא ומצאוהו רעות רבות וצרות בכי, אמר עבד שרבו ממציא לו כלום תקנה יש לו (חגיגה דף ה' ע"א), פ"ר י' יוחנן לששתו דצריך להאמין שהוא מן השי"ת כביכול בעצמו, אך אם אומר שרבו ממציא לו על ידי אחר כלום תקנה יש לו, שהוא לומד משן ועין, ודוקא באם מאמין שהיסורין מהקב"ה בעצמו כביכול.

וזה פירוש הפסוק שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם, שתולין את היסורים במצרים, ומשום זה לא תועיל מק"ו דשן ועין, רק ואזכור את בריתי, היינו ברית מלח דאז מועיל בכל אופן המתקתם כנ"ל אליבא דר"ל, ודו"ק ודפח"ח.

(מקור חיים, אות רכה)

באר החיים

מבארם של צדיקי בית צאנו ז"ע

ידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה' (ו, ב).

ובבעל הטורים וארא אל אברהם, סופי תיבות אל"ם, וצ"ב הרמוז בזה, ונראה, דהנה יסוד גדול לאדם מיישראל הוא ענין שמירת הדיבור, שזהו מעיקרי עבודת ה', וכן הכתוב אומר (משלי יח, כא) מות וחיים ביד לשון, וביותר חמור הדבר אצל לומדי תורה, וכמ"ש באוה"ח הק' (במדבר כו, כג) וז"ל, ומצאתי לחסדי ישראל שכתבו אלשיך הק' (שמות כח, לא) כי פה של לומדי תורה דינו ככלי שרת אשר ישרתו בם בקודש, כי אין קדושה כקדושת התורה, ולזה אסור לדבר בו אפילו דברי חול, הגם שאין בהם דברים האסורים, עכלה"ק, ומכ"ש דזה שמטמא פיו ולשונו בדיבורים אסורים שאסור לו להוציא מפי דיבורי קדושה.

ויבואר מאמרם ז"ל (חולין פט, א) אמר רבי יצחק מאי דכתיב (תהלים נח, ב) האמנם אלם צדק תדברון מיישרים תשפטו בני אדם, מה אומנותו של אדם בעולם הזה ישים עצמו כאלם, יכול אף לדברי תורה כן, תלמוד לומר צדק תדברון, והוא פלא, שהרי חז"ל לא דיברו אפילו דבר קל לבטלה ח"ו, וכל הוה אמינא שבגמרא היא תורת, אמת, ומאי ס"ד לומר דאף לדברי תורה ישים עצמו כאלם, אלא איתא בספח"ק דהלומד תורה בפה משוקף דומה למי שמכבד את המלך במעדני עולם, אולם מקריבם לפניו בכלי מאוס, דוודאי דוחים אותו על הסף מפלטרין של מלך, ונחשב כמורד במלכות, וכן אדם אשר פיו טמא ומגושם ויש לו

פה דובר נבלה ר"ל, הריהו כמורד במלכות גם בעצם התורה ותפילה שלו, ועדה"כ (תהלים ג, טו) ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי, ומדחים אוהו מהיכל המלך לחוץ, ורק אדם הנוהר שלא לטנף את פיו בדברים בטלים ושאר דיבורים אסורים, ראוי להגיש בכלי טהור שלו את תפילותיו ותורתו לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, אמנם גם האדם שפגם בלשונו ודיבורו אם יקבל על עצמו מאי דהוה הוה, ומכאן ולהבא יזהר שלא יטמא עוד את פיו ולשונו בדברים אסורים, שוב יהא רשאי להתפלל וללמוד תורה.

ולזה מתחילה היה מקום לומר אף לדברי תורה כן, דאם טימא את החיך וגרון שלו בדיבורים אסורים, עליו להשים עצמו כאלם לדברי תורה, ולא יוכל עוד לחזור על משנתו, משום שיהא כמורד במלכות, ת"ל צדק תדברון, דאם יקבל על עצמו מהיום והלאה להצדיק מעשיו ולהשים עצמו כאלם לדברים בטלים, שוב יוכל לעסוק בתורה, ורק כאשר הוא שונה באיולתו, ואינו מוכן לקבל על עצמו להיזהר מדברים בטלים ואסורים, אז טוב לו שלא ידבר בפיו את דברי התוה"ק, ווהו הרמוז בדברי בעל הטורים הנ"ל וארא אל אברהם ס"ת אל"ם, דכשישים אדם את עצמו כאלם, יוכל לזכות למדרגת וארא אל אברהם.

(שפע חיים)

ושמתי פדת בין עמי ובין עמך (ח, יט).
נראה לפרש בביאור המסורה הנ"ל, על פי מה ששמעתי מפנה קדוש אאמו"ר זצ"ל [-הרה"ק] המשך בעמוד ב

תוכן הענינים

ילקוט דברי חיים

א

דברי תורה
מרכיבה"ק מצאנו ז"ע
מלוקט מפי ספרים
וסופרים

באר החיים

א

דברי תורה
על פרשת השבוע
מבארם של צדיקי
בית צאנו ז"ע

דרכי חיים

ג

עוד בענין
כשרות תפילין
שתוקנו שלא כסדרן

קרויים חיים

ג

על הצדיקים
ועל החסידים
הרה"ק הרבי
ר' זושא מאניפולי ז"ע

שלחן חיים

ה

הליכות ומנהגים,
עניני שבת
המשך פרק ב,
הכנת הדגים

שפתי חיים

ז

תנובות ותשובות
מאת הקוראים
החשובים שיהי'

תורת חיים

ח

בענין איסור אמירה
לעכו"ם בשבת
האם הוא מדראורייתא
או מדרכן

רבי שלמה מבאבוב ז"ע, בשם הרב הקדוש ר' שמעון אדערברגר זצ"ל, שאמר לפרש הכתוב משא דבר ד' ביד מלאכי אהבתי אתכם אמר ד' וגו' הלא אח עשו ליעקב ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי, ולכאורה קשה הלא כל מקום שנאמר משא הוא נבואה קשה, כמו שנתבאר במדרש ילקוט פרשת לך רמז ע"ו, בעשרה לשונות נקראת הנבואה חזון הטפה דבור אמירה צווי משא וכו', ואיזו הוא קשה מכול רבנן אמרין משא כמשמעו, שנאמר כמשא כבד יכבדו ממני ע"כ, וזה לא יתכן כאן שמדבר בשבחן של ישראל, כאמרו אהבתי אתכם, ומאי היא המשא.

ההסבר הענין, שהמשא היא במה שאמר הלא אח עשו ליעקב, וכשאינו מסתכל במעשה עשו ותבועותיו אשר שנאתי תכלית השנאה, אז לעומתו אתם צדיקים ואהבתי אתכם, ולהגיד כזאת על ישראל שאין במה לשבחם רק במה צדיקים נגד עשו, ה"על הנביא למשא, ועל פי זה פירש אאמור"ר זצ"ל הפסוק הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים, וידוע קושיית המפרשים, הלא הוא קל וחומר פריכא, דהא בני ישראל שלא שמעו היה מקוצר רוח, לא כן פרעה, ואמר כי משה בא בזה להמליץ טוב על ישראל, ולהקטין את חטאם במה שלא שמעו לדבר ה', ואמר הן אמת בני ישראל לא שמעו אלי, אבל נראה מה בינם לבין העכו"ם, איך ישמעני פרעה, בני ישראל שלא שמעו אלי מקוצר רוח ומעבודה קשה, אבל פרעה שלא שמע מוגבה רוחו ועזות מצחו, ואמר מי ד' אשר אשמע בקולו לא ידעתי את ד', ובכן ראה ד' והביטה מה בין בני ישראל עם קדושיך לבין האומות עו"א, אבל המלצה כזו קשה להוציא בשפתיים, שכל מעלת ישראל הוא רק שהם טובים יותר מפרעה, וזה שאמר ואני ערל שפתיים בהמלצה זו, ודפח"ה.

ועל פי הדברים האלה תתפרש המסורה בטוב טעם, ושמתו פד"ת בין עמי ובין עמך, אם כל הפדות שהקב"ה פודה נפש ישראל הוא רק מחמת ההבדל שבין עמי ובין עמך, שצדקתם נראה רק בהבט אל רשעת הגוים, ובעצם הם חסרים ורוחקים מצדקות או הפדת הוא חסר, אבל אם פדו"ת שלח לעמו כי עמו ונחלתו המה עושי רצונו, אז והרבה עמו פדו"ת שהיא פדות מלא.

(קדושת ציון)

כי בפעם הזאת אני שולח את כל מגפותי וגו' כי עתה שלחתי את ידי וגו' בעבור הראותך את כחי ולמען ספר שמי בכל הארץ (ט, יד).

פרש"י ז"ל את כל מגפותי, למדנו מכאן שמכת בכורות שקולה כנגד כל המכות עכ"ל. הנה המפרשים ז"ל נתחבטו בפירושו, דמה שייכות יש בהתראת מכת ברד למכות בכורות, ודחקו עצמם בדחוקים (עש"ח ועג"א). וז"ל פי' בהקדם פירוש הכתוב (שמות ח, כח) ויכבד פרעה את לבו גם בפעם הזאת ולא שלח את העם, דלכאורה קשה מה גם בפעם הזאת, דמשמע דרק בפעם הזאת אצל מכת דבר הכביד את לבו, ולא אח"כ. וגם צריך להבין עונש פרעה על אשר לא שמע לדבר ה' לשלח את בני ישראל, אם היה מוכרח שלא להוציא את בני ישראל מארצו, עד בא הזמן קץ, לא היה ראוי לעונש, כי לא היה בעל בחירה, ואין הקב"ה בא בטרוניא עם ברותיו, ואם היה בעל בחירה ובבחירתו

הרע לא שמע לקול ה', היה מהראוי שלא להמתין לו עד שיתרה אותו להמתין עשרה פעמים, רק לשלם לו על רוע בחירתו תכף ומיד בהתראה ראשונה, עד שיאבד מן העולם.

וי"ל בהקדם דברי הרמב"ם ז"ל (הל' תשובה פ"ו ה"ג) וכן פרש"י ז"ל (שמות ז, ג), דבחמש מכות הראשונות לא נאמר ויחזק ה' את לב פרעה, אלא ויחזק את לב פרעה, לפי שחטא ברצונו והרבה לפשוט בבחירתו, כי עד מכה החמישית היה בעל בחירה, והיה יכול לבחור בטוב לשמוע להשי"ת, אבל אח"כ לא היה עוד בטבע אנושית לסבול עוד המכות מבלי לשלחם, נטה לדרך הרע במקום שהיה בכחו לבחור הדרך הטוב, ניתן הדין למנוע תשובה ממנו עד שנפרע ממנו, ומשום זה חזק ה' את לבו אח"כ לבלתי שלח את בני ישראל, כדי להודיעו כחו וגבורתו ולהענישו בעשרה מכות.

וז"ש הכתוב ויכבד פרעה את לבו גם בפעם הזאת, היינו במכה החמישית שהיתה לו עוד בחירה, הכביד את לבו ג"כ, ולא שת לבו לקיים דבר ה', ולכן אצל מכת ברד נאמר כי בפעם הזאת אני שולח את כל מגפותי, כיון שבמכת ברד פסק כח בחירת פרעה, שלא היתה לו עוד בחירה, היה הדין נותן למנוע ממנו דרכי תשובה ולהענישו בכל המכות עד מכת בכורות, ודקדק רש"י ז"ל תיבת כל מגפותי, דלכאורה קשה מאי כל, דכבר הענישו בששה מכות, לכן פירוש מכאן שמכת בכורות שקולה כנגד כל המכות, דעתה היה הדבר בבירור שיבא מכת בכורות, שלא היתה לו עוד שום בחירה.

(דברי יחזקאל)

ויאמר משה כצאתי את העיר אפרוש כפי אל ה' וגו' ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראון מפני ה' וגו' (ט, כט).

וקשה סמיכות הכתובים, ועכ"פ ראוי יותר להקדים 'ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראון מפני ה' א', ולאחמ"כ כצאתי את העיר אפרוש כפי וגו', אמנם נ"ל השפל ת"ל ליישב עם מה שידעתי עובדא מאבי מורי הצדיק ז"ע [-הרה"ק רבי דוד מקשאננו ז"ע] שהי' פ"א באונגרין במקום א' אצל בעה"ב ירא אלוקים, והיה עת תפלה, וביקש להתפלל, ולא יכול בשום אופן כי בלבלוהו מחשבות שונות, והמתין זמן רב, וכבר עבר זמן תפלה, ולא יכול לעמוד להתפלל, והרגיש כי ודאי ספר מינות יש בבית, וחפש בארגו הספרים, ומצא את הבאור מאפיקורס פלוני הנודע, וצוה ליקחנו משם, ושוב יכול להתפלל, והנה ודאי אם הבעה"ב היה נחשב ח"ו לאפיקורס ודאי היה יותר תולה בהבעה"ב והיה הולך לבית אחוה ורק לפי שהכיר את הבעה"ב ליר"א ופשוטו, ידע שיש תלות רק בספר מינות, והנה אמרו ז"ל בעיר לא התפלל לפי שהיתה מלאה גילולים, וקשה לכאורה היה לו לצוות להשליך הגילולים חוץ לעיר ושוב יתפלל, אבל התירוץ הוא דלא היה מועיל, כיון שפרעה ועבדיו בעצמם היו גילולים כי כפרו בהשי", וזהו כצאתי את העיר אפרוש כפי וגו', וכ"ת למה לא בעיר והגילולים ישלכו לחוץ, ע"ז אמר ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראון מפני ה', וא"כ מה יחני לי זה, והבן.

(מוצל מהאש, להרה"ק רבי אהרן הלברטאם ז"ע, אבד"ק ביאלא-ביליץ)

חסר שם, לא מצא בהם שום פסול, והראה את התפילין להגאב"ד הנ"ל, שלא ידע פשר דבר על מה שהיו קשורין זוג תפילין אלו, והיות שהרה"ג הנ"ל הכירם מיד ובדקם ג"כ עוה"פ, וראה שכעת לא חסר בהם כלום, והיה לו זאת לפלא מאוד, ולקח את התפילין, והניחם אצלו עד שישע פעם שנית להרה"ק מצאנו זצוק"ל, וכאשר הביאם לרבינו, בדקם עוה"פ כבראשונה, ולא מצאו בהם שום חסרון, והיה הדבר תמוה מאוד גם לרבינו הרה"ק מצאנו, ונשתומם כשעה חדא, והרכין ראשו על ידיו הק', ואח"כ עמד רבינו ואמר, אחרי שהרה"ק מפשעווארסק זצ"ל הטריח את עצמו לתקן את פרשיותיו, בוודאי כשרים הם".

ובהג"ה שם כתב להקשות בשם הגה"צ רבי דוד שפערבר זצ"ל, אבד"ק בראשוב הנ"ל, הלא קי"ל שבתפילין צריך לכתוב את כל הפרשיות כסדרן, ואם כתב את כל הפרשה שוב אי אפשר לתקן לאחר מכן באמצע הפרשה, כמו שפסק המחבר להדיא (א"י"ח סימן לב, סעיף כג): "אם מצא שחסר אות אחת אין לו תקנה, שאם כן היו כתובין שלא כסדרן ופסולין, משום דמכתיב והיו בהווייתן דמשך בעמוד ו

דרכי חיים

בירורי וליקוטי הליכות • עובדות • דברי הימים

עוד בענין כשרות סת"ם שנכתבו שלא כסדרן

שהתפילין היו כתי"ק של הרה"ק הנ"ל, הלך עם התפילין להרב הגאון מו"ה יעקב צבי וואלדמאן ז"ל, שהלה אב"ד דשם, ובדקם עוה"פ הדק היטב, וראה שכן הוא שחסר, אעפ"כ אמר הגאב"ד הנ"ל שאין מרהיב עוז לפסול את התפילין, ולקח את התפילין אליו, וכשנסע להרה"ק מרן בעל דברי חיים מצאנו זצוק"ל, לקח את התפילין, והראו אותם לרבינו, ורבינו מצאנו קרא את הסופר שלו, ובדקו יחדיו את הפרשיות, ומצאו שכן הוא, ואמר שלא יוכל לומר לא כשר ולא פסול על התפילין של הרה"ק מפשעווארסק זצ"ל, רק יהיה מונחים התפילין קשורים, והיו מונחים אצל הסופר הנ"ל.

ואחר פטירת הסופר באו ליד בנו שהיה ג"כ סופר סת"ם, וכשפתחו את התפילין לבדקם לראות מה

בגליונות האחרונים נידון במדור זה אודות מה שמסופר בספר 'אוצר הסיפורים' (חלק ת, אות ה): "סיפר לי הרב הגאון המפורסם מו"ה דוד שפערבר שליט"א, אב"ד בראשאו וכעת פעה"ק ת"ו, ששמע מסופר אחד מבארשא, שסיפר לו איש מהימן מעשה נורא, שהיה שם ת"ח אחד ושמו מו"ה יודא מענדיל כהנא, שנסע אח"כ לא"י הקדושה, והיה לו תפילין מהרה"ק רבינו משה סופר מפשעווארסק זצוק"ל, וקודם פטירתו ציוה לשלוח התפילין לבנו לחו"ל, שהיה דר אז בבארשא (מארמאראש), וכן עשו.

ואחרי שהמנהג הוא לבדוק התפילין מנפטר, נתן בנו התפילין להסופר דשם, וכשבדקם מצא שהיה חסר איזה אות, ויען שהסופר ידע

קרויים חיים

על הצדיקים ועל החסידים

הרה"ק הרבי רבי זושא מאניפולי ז"ע

ב' שבט תק"ס

לקט עובדות וסיפורים שנישמעו מפ"ק מרן רביה"ק מצאנז ז"ע
אודות שגב גדולתו ועבודת קדשו של הרה"ק הרבי רבי זושא ז"ע

קודש, לא השיגו עליהם כלל והוכרחו לאכול פתם אשר בחבילתם, וחשבו אולי שגגה היא, אשר אין רואה אותם, אמנם גם בסעודת שחרית היה כך, ובסעודה שלישית כשהיה חשיכה קרבו אל השולחן לשמוע תורה, ואמרו איש אל אחיו: מה זה שאין מכיר אותנו ולא מרגיש בנו. ובשעת הבדלה קרבו ג"כ אל השולחן לברך בורא מאורי האש, וכשסיימו ההדלה אמר הראפשיצער בשחוק: "מלך, פריילעך! זושא, קושיא!".

והרב ר' מענדל'ע אמר להם: "אם אני הלכתי ט' שנה גולה, אזי היה לי פנים יפות מכם". ועוד אמר: "באכילה יוכלו לפעול ולתקן יותר מתעניתים וסיגופים". ונפטרו ממנו, ונתן להם שלשה מטבעות, וכשיצאו ממנו ראו שהם ג' פרייאלין כסף, וחששו אולי טעה, ורצו לחזור ולשאול, ואמר הרבי ר' זושא, הלא אמר לנו שמעתה נעבוד באכילה, ונראה אם יהיה לנו אכילה כפי הצורך, אזי נחזיר לו המטבעות, ואם לאו נספק מהם על אכילה, והלכו עוד שנה גלות, לסוף שנה באו עוד הפעם אל הרב ר' מענדל'ע זצוק"ל, והכה באצבעותיו ואמר: "עכשיו פעלתם כפי כוונתי".

וכשנסתלק הרה"ק ר' מענדל'ע זצוק"ל, ובנו הרה"ק ר' נפתלי מראפשיץ ז"ע ביקש לנסוע ולחסות בצל צדיק הדור, ואז נתפרסם מאוד בעולם שם הרה"ק ר' אלימלך זצוק"ל, וישתוקק הראפשיצער לנסוע אליו, אמנם היה ירא מפני שזלזל קצת בכבודו אז כשהיה אצל אביו, וייתיישב הראפשיצער ואמר יהי' מה שיהי', אסע אליו ואפי' אתו, והרבי ר' אלימלך היה יודע תמיד מיום רביעי בשבת מי שיבא אליו על שבת קודש, וכאשר הרגיש שהראפשיצער נוסע, אמר אל משמשו: "הנה תדע שיבוא לפה הראפשיצער, ואל תניח אותו לכנס עד שתתן לי ידיעה". וכאשר בא הראפשיצער לפתח הרה"ק, אמר הרבי ר' אלימלך: "הנה בא בן הרוצח", וסגר הדלת ולא הניחו לכנס, ונתעלף הראפשיצער לפני הפתח, ותכף נתן הרבי ר' אלימלך בקבוק יין שרף לחככו ולהקיצו, והשתדלו עמו עד שהקיץ.

ולקח הראפשיצער את הי"ש הנשאר והלך לבית המדרש, ושמע מהומוה גדולה בבית המדרש, כי היום צריך להיות חתונה של יתום ויתומה, והמניעה היא כי העיקר חסד, כי אין טלית עבור החתן, וגם י"ש ולעקיף אין, ויוכל ח"ו להתבטל הענין, וכאשר שמע כך הלך תכף הראפשיצער לעיה, וגבה מעות, ולקח טלית וי"ש ולעקיף ושאר צרכי סעודה, והביא חתונתו והכלה וערך לפניהם הכל, ועשה חתונה כראוי במשקה ובסעודה, והראפשיצער עמד על השולחן, ואמר בדחנות, והי' שמחה גדולה מאד.

והרבי ר' אלימלך חשב בדעתו, שבטח בלילה יבוא הראפשיצער עוד הפעם, והמתין עם מעריב, וכאשר

היה רבינו רגיל לצעוק בסעודה שלישית דש"ק בשם הרבי ר' זושא ז"ע א, הרבי ר' זושא היה רגיל לצעוק: "זושא, זושא, מתי תעשה תשובה?", והשיב לעצמו: "מעתה אתחיל לעשות תשובה". וחזר והיה שואל לעצמו: "זושא, זושא, הלא גם אתמול אמרת כך שמעתה אתחיל לעשות תשובה, ולא עשית". ושוב השיב: "אבל מעתה באמת תעשה תשובה". ופעם אחת שמעתי ממנו שאמר: אבל הרבי ר' זושא היה יודע כמה פעמים להגיד זאת, והכפיל דבריו כמה פעמים.

(דרכי חיים, חלק הסיפורים, אות יג)

שמעתי מפי הגאון מהר"ח הלברשטם זצ"ל, דומ"ץ בסאטמאר, שסיפר בשם זקנו הגה"ק בעל דברי חיים ז"ע, ששאל גאון אחד את הרב בעל נועם אלימלך ז"ע, במה כחן של תלמידי הבעש"ט הקדוש שעולה בידם להרבות מופתים בארץ, וככל היוצא מפייהם יעשה, והשיב הרה"ק הנ"ל, אין כחן אלא מכח התורה, שעסקו בה ביגיעה עצומה לשם שמים, והיא שעלתה להם, והשיגו כל מדרגותיהן הרמות, ושאל הגאון הנ"ל ומה תענה על אחיך הרה"ק מהרמ"ז ז"ע, והשיב לו מאחי אין ראי' כי הוא משיג הכל בגדון, כן שמעתי, עכ"ל.

(ברכת אברהם, פרשת מצורע)

...סיפר לו רבינו מצאנז ז"ע מעשה אחת, וכן סיפר לו, היות שרבינו הר"ר אלימלך ז"ע היה לו מדרגה, עוד בהיותו מסתופף בצל הקודש הר"ר בער ז"ע, שבכל לילה הראשונה מן ראש השנה נגלה אליו אליהו הנביא זכור לטוב, וגילה לו מה הנשמע בשמים, ובליל ראש השנה תקל"ג ג"כ היה כך, וגילה אליו אליהו הנביא, ואמר לו שעל שלשה תפילות של גדולי הצדיקים עומד היום העולם, וחישוב לו, אחד היא תפילת עצמו היינו תפילת הרבי ר' אלימלך ז"ע, והשנית תפלת אחיו הרבי ר' זושא ז"ע, והשלישית עוד על תפלת צדיק אחד, והיה תמיהה גדולה בעיני הרבי ר' אלימלך ז"ע על מה שלא חישוב לו תפלת רבו המובהק הרבי ר' בער ז"ע, רק אח"כ נתיישב לו התמיהה, יען כי בשנה הזו ב"ט בכסלו עלתה נשמת רבו הרה"ק ז"ע השמימה, כן סיפר מרן הקדוש מצאנז ז"ע להר"ר יוסל שיף.

(אהל אלימלך, אות קפ)

הרה"צ ר' אביגדור זצוק"ל, בן הרה"ק ר' אהרן ז"ע אב"ד קריי-צאנז, נכד הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז ז"ע, סיפר ששמע מזקנו הרה"ק מצאנז ז"ע, אשר בעת שהלכו בגולה הרבי ר' זושא ז"ע ואחיו הרבי ר' אלימלך ז"ע, וסבלו גלות ט' שנים, אקלעו לעיר לינסק על שבת קודש, ושם היה מנהיג העדה אז הרה"ק ר' מענדל'ע לינסקער זצוק"ל, אביו של הראפשיצער זצוק"ל, והלכו כך בבגדי גולה ובחבילותיהם לבית המדרש של הרב הנ"ל, ובעת סעודת ליל שבת

לא בא אמר אל משמשו: "הנה אני מוכרח להתפלל מעריב, אמנם אני רואה שהמעריב לא יעלה לי כהוגן", ואחר התפילה לא סעד סעודת הערב, ואמר אעשה קודם תיקון חצות ואח"כ אסעוד, וכאשר התחיל הרה"ק הרבי ר' אלימלך קול ברמה נשמע, וראה שאין עולה כהוגן, אמר אל משמשו: "הנה המעריב וגם החצות שלי לא עלו כהוגן, ואיני יודע על מה, אולי מפני ששמעתי שהיום חתונה בעיה, ואפשר שיש שם דבר שלא כהוגן שמרקדים בחורים עם בתולות וכדומה, לך נא ראה והודיעני", והלך המשמש ובא אל בית החתונה, והראפשיצער התחפש עצמו כאיש גבן היוקער וזקן גדול מפשתים עשה לו, ועמד על השולחן ודיבר בדחנות, והשמש לא הכיר אותו, אמנם הראפשיצער תיכף כשראה את המשמש, קפץ מן השולחן ותפס המשמש ורקד עמו, עד שהרגיש המשמש עונג גדול רוחני, ואמר שחיים כל עצמותיו, ולא היה להמשמש חשק לשוב אל רבו, אמנם הרבי ר' אלימלך כאשר לא ראה המשמש, הלך בעצמו לבית החתונה, וכאשר ראה המשמש דרך החלון שרבו בא, ברח תיכף לחוץ, ואמר לרבו שאין לפי כבודו לילך פנימה, כי יש שם איש אחד אשר תיכף בראותו אותו ירקד עמו הרבה, ובבית החתונה אין שום דבר מוגנה, והלך הרבי ר' אלימלך חזרה ושכב לישן, ובבוקר בא הראפשיצער ודחף בכח הדלת ונפתח הדלת, וכאשר בא פנימה אמר אל הרבי ר' אלימלך: "רבינו הקדוש, היאך עלה לכ"ק החצות בלילה זו", ואמר הרבי ר' אלימלך: "נפתל"ש, מנין אתה יודע מחצות שלי", והשיב הראפשיצער שינוי היינו יחד, ולי הניחו לכנס ולכבודכם לא הניחו, כי היה שמחה גדולה מהחתונה ולא רצו לבטל השמחה בחצות של כ"ק, ומני אז קרבו הרבי ר' אלימלך ונעשה מקורב גדול.

(גן הדסים, מערכת ליענסק, אות א)

הרבי ר' זושא ז"ל היו לו שלש מדרגות, אחת שלא כעס על שום יהודי, ב' כשכעס באיזה פעם פייס תיכף, ג' לפעמים כשכעס על אחד הוכרח הלז לפייס אותו.

(דרכי חיים, חלק הסיפורים, אות כו)

בכל ערב אחרי תפילת ערבית, נתן מרן הדברי חיים ליושבים הקבועים בבית מדרשו מעות לצורך סעודת הלילה, ביניהם היו כאלה שדרו במקומות רחוקים, ושהו בצאנז שבועות וחדשים, לאותם היושבים נהגו תושבי העיר לספק ככרות לחם בסעודת הלילה, אירע פעם שבחור גדל גוף ומגושם, הפועל בסעודה זו ומבלי להסתכל סביבו חטף את הככרות שהובאו, ואכלם אחד אחד, רמז לו מרן הדברי חיים לגשת אליו, והוכיחו על כך שאין זה מן הנימוס להסתער על השולחן ברעבתנות כזו, ועוד שהרי הוא צעיה, וכוחו איתו לעבוד ולהשתכר למחיתו, הבחור נעלב מאד והחל לצעוק מדוע נטפלו דוקא אליו, הרי כל היושבים שוהים שנים על חשבון רבינו, והוא שבא כעת בפעם הראשונה כבר מדקדקים במעשיו כל כך, לפתע נשא את רגליו וברח, ומרן הדברי חיים שנגרמה לו עגמת נפש מרובה בגללו, צווה לדרוף אחריו ולהביאו. כשהובא בחזרה הושיבו מרן בראש השולחן, ונתן לו שלושים זהובים כדי לפייסו, טען בנו רבה"ק מגארליץ שדי היה בזהוב אחד או שניים כדי לרצות בחור מגושם זה, ומוטב היה לתת את הסכום הנותר לתמיכת ת"ח ועניים הגונים. המישר בעמוד ר'

כתשובה לדבריו סיפר לו מרן הדברי חיים מעשה זה: **הרבי ר' זושא מאניפולי** היה עני מרוד, ועבודת ה' שלו היתה במסירות נפש גדולה, בשכנותו התגורר פונדקאי [-ארנדאר] אחד שנודע כמכניס אורחים, ואשתו היתה תומכת ברבי זושא מדי שבוע, מאז שהבחינה בעניות הרבה השוררת בביתו, מאותו השבוע שהחלה לתמוך ברבי זושא נשתלחה הברכה בביתו של הפונדקאי שלא כדרך הטבע, והוא תמה ולא מצא סיבה מיוחדת להצלחתו היתרה, שוחח הפונדקאי על כך עם אשתו, והיא אמרה שבדאי בזכות תמיכתה בצדיק רבי זושא, מאירה להם ההצלחה פנים. החליט הפונדקאי להכניס את רבי זושא ומשפחתו לתוך ביתו, כלכלו על חשבונו, ואמנם מיום שגשגו עסקיו.

כשראו בשמים את מעשיו של האיש, נעשה שם רעש גדול, הבעל דבר לא השלים עם זאת, וקיבל רשות לנסותו, הוא בא להתארח אצל הפונדקאי, לבוש בגדי לבן כאחד הצדיקים, ונתקבל בסבר פנים יפות ובכבוד רב, בעודם מדברים נשמע בחלל הבית קול צעקתו של הרבי ר' זושא שעמד אז בתפלה, ולשאלת האורח השיב בעל הבית, כי זהו איש עני יקר ערך רוח והגון מאד, היושב בביתו, והוא מתפלל בצעקות ובהתלהבות שכוו, השיאו הבעל דבר עצה, ואמר לו שבמקום לתמוך באיזה עני פשוט בלתי ידוע, מוטב שיתמוך בתלמידי חכמים זקנים וחשובים, קיבל בעל הבית את הדברים, ולמחרת אמר לרבי זושא שמעתה הוא רוצה לתמוך ולפרנס תלמידי חכמים מובהקים, ועל כן שילך ויחפש לו מקום אחר, אזו רבי זושא את כל חפציו, ונטל את מקל הנדודים. כמובן שמאותו יום ואילך ידה קרנו של הפונדקאי, ותוך זמן קצר הפסיד את כל הונו, ויצא נקי מרכושו.

לימים התפרסם רבי זושא כפועל ישועות, ונסע אליו אותו הפונדקאי, הוא סיפר לו את כל הדברים, ואמר שהוא ידוע כי מאז שלח אותו מביתו, באו אליו כל הצרות, אמר לו רבי זושא: "דע לך כי כל עוד החזקת בידי זושא, בחשבך אותו לעני פשוט, אף מן השמים שלמו לך כמדתך, והעשירוך אף אם אינך כדאי והגון, אך מאז התחלת לדקדק ולחפש לעשות צדקה וחסד עם תלמידי חכמים חשובים זוקא, ממילא גם בשמים התחילו לדקדק במעשיך, ומשמצאוך אדם פשוט, נטלו ממך את העשירות, והעבירוה להגונים וחשובים מן". וסיים מרן הדברי חיים את דבריו באמרו: "כשאני איני מדקדק עם העניים, אזי גם למעלה אין מדקדקים אתי, אבל אילו אחזר אחר עניים הגונים זוקא, הלא בשמים ידקדקו גם אתי".

(קונט' בחצרות החיים, גליון כה)

נוהג היה כ"ק אאמו"ר [אדמו"ר מגארלין] זצ"ל בעת שמחת קשרי שידוכין לצאצאיו, לספר את העובדא דלהלן, ומעשה שהיה כך היה, לקראת שמחת נישואי זקניו הרה"ק רבי מרדכי דוב מהארנאנסטייל זי"ע, עם זקנתו הרבנית מרת רייצא ע"ה, יצא אביה כ"ק מרן אא"ו מצאנו זי"ע בדרכו לרוסלאנד, להשתתף בשמחת הנישואין, ועל אם הדרך שבת בכמה עיירות, שם נקבצו אלפים ונכנסו אליו עם קוויטלעך ופדינות, ומכספים אלו התכוון לשלם את ההתחייבות שלו על הנדוניה.

והנה באחת העיירות נדרש לצורך מצוה מסויים, כאשר א' מנכדי הגה"ק בעל נדע ביהודה זצ"ל נכנס ותינה לפניו את צרתו, שיש לו

שתי בנות להשיאן, ואין בידו מאום עבור הוצאת נישואיהם, וכידוע שה'נדע ביהודה' היה מקודש ונערץ אצל כ"ק אא"ו זצ"ל, אזי מסר לו את כל הכסף שהיה באמתחתו לצדקה, וכאשר הגיע למקום שמחת הנישואין היה כיסו ריק ולא היה בידו מאום, כאשר הגיע אמר למחותנו - זקנו של החתן - הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס זי"ע שעמד מצד החתן, שמצידו אפשר לגשת לחתונה מיד, אבל אם הוא דורש קודם לכן את דמי הנדוניה, אז ימתינו נא מספר ימים, והוא יסבב על כמה עיירות, כי אנשי דוקלא ביקשו ממנו לבוא לשבות אצלם, ושם יכנסו רבים להיפקד בדבר ישועה ורחמים, ועל ידי זה יעלה בידו להביא שוב את הסכום הנדרש.

כל המעשה הזה הסב עגמת נפש גדולה להרה"ק מטשערקאס זי"ע, הוא אמר שהוא רוצה להרהר בדבר כדת מה לעשות, ומרוב חלישות הדעת נדם, והנה בחלומו הגיע אליו אביו הרה"ק המגיד מטשערנאביל זי"ע, וגער בו מדוע הוא מעכב את החופה, הלא כל הפמליא של מעלה כבר ירדו להשתתף בשמחה זו. מיד התעורר הרה"ק מטשערקאס זי"ע, והורה לגשת אל החופה בלי להתמהמה כלל. והיות והמנהג הוא להזכיר את יחוס האבות הקדושים זי"ע, התחיל הרה"ק מטשערקאס זי"ע למנות את יחוס החתן, ואמר שהוא נכד בן אחר בן הרה"ק הרבי רבי זושא מאניפולי זי"ע, כששמע כ"ק אא"ו מצאנו זי"ע כי כן אמר: "שוין, ס'איז ענגונג", ומיד ניגשו אל החופה.

לאחר מכן בסעודת החתונה שאל הרה"ק מטשערקאס את כ"ק אא"ו זי"ע, הלא החתן הוא נמנה על גדולי היחס, הרה"ק המגיד מטשערנאביל ואביו המאור עינים, הרה"ק בעל התניא זי"ע, הרה"ק רבי אהרן מקארלין זי"ע, אם כן איפוא מדוע לא נתן להמשיך ולמנות את כל סדר יחוסו הלאה, ומדוע הסתפק רק ביחוס של הרבי ר' זושא.

נענה כ"ק מרן אא"ו מצאנו זי"ע והתחיל לספר את המעשה הבא, בעת שישב הרה"ק הרבי רבי זושא זי"ע בהיכלו של המגיד ממעזריטש זי"ע, הרבה המגיד לסגף עצמו ולהתענות, פעם אחת ישב המגיד בתעניתו והיה חלוש עד מאד, דיברו התלמידים ביניהם מי יוכל להיכנס בקודש פנימה ולבקש ממנו שיפסיק את תעניתו, אז החליטו שהרבי רבי זושא יכנס ויבקש מהמגיד שיפסיק את תעניתו. והנה כאשר נכנס הרבי רבי זושא, וביקש מהמגיד לטעום איזה דבר, אמר לו המגיד ממעזריטש שמאחר וגם הוא - דהיינו הרבי רבי זושא - מרבה להתענות, על כן אם יבטיח לו שבכל יומא דפגרא לא יתענה, אז יפסיק כעת את תעניתו, ואכן קיבל על עצמו הרבי רבי זושא לאכול בכל יומא דפגרא.

ויהי היום, היה זה ביום חמשה עשר בשבט, נכנס הרבי רבי זושא אל המטבח על מנת לטעום דבר מה, כהבטחתו לאכול בכל יומא דפגרא, אבל אז אמרה לו הרבנית של המגיד ממעזריטש שהבית ריקן, ואין מה לאכול, לכן אמרה שהיא תצא לשוק לקנות דבר מה, ובינתיים ביקשה ממנו שישגיח על התינוק ששכב אז בעריסה, היה זה הרה"ק רבי אברהם המלאך זי"ע. ואכן, הרבנית יצאה אל השוק, והרבי רבי זושא זי"ע עמד לטעום על התינוק, בינתיים לקח לידו את ספר השל"ה הק' ולמד בו, לפתע התעורר התינוק בקול בכי, אז הניח הרבי רבי זושא את הספר, והתחיל לנענע את העריסה, על מנת להרגיע את התינוק, אז

נגלה אליו השל"ה הק' בהקיץ, ואמר לו שמאחר וחשוב עד מאד בשמים מה שהוא לומד את ספרו, לכן יחזור לתלמודו להגות בספר השל"ה הק', ואילו הוא עצמו - דהיינו השל"ה הק' - ינענע את התינוק.

הפטיר כ"ק מרן אא"ו מצאנו זי"ע ואמר: שכיון שהזכירו את שמו של הרבי רבי זושא זי"ע, שזכה להתגלות השל"ה הק' בהקיץ, שוב אין צריך להזכיר עוד יחוס כלל.

(גליון אמרי נעם, פרשת שמות, תשפ"ג)

פעם אחת בליל פסח אחר שאכל מרן הרה"ק מצאנו זי"ע את האפיקומן, פתח ואמר כדברים האלה: איתא בספר עשרה מאמרות (מאמר אם כל ח: חלק ג, סימן כג), על מה דאיתא בגמרא (מנחות דף מט) אין פוחתין מששה טלאים המבוקרים במקדש, והקשה איפה הלכו ששה טלאים אלו, ותירץ שלקחו אותם אל המדבר, ואלהיו הנביא זכור לטוב קונה נקבות ביומא דשוקא, והם פרים ורבים, ומהם מקריב אליהו שני תמידין בכל יום, אחד שחרית ואחד בין הערבים.

התפלל הרב מאוהל ז"ל שיזכה לראות את המחזה הזאת בעיני בשר, והראהו הקב"ה איך אליהו עומד ומקריבן, כי אליהו הוא כהן הדיוט, ומיכאל הוא כהן גדול, כמו כן בכל ערב פסח מקריב אליהו קרבן פסח, און ברענגט צו כל צדיקי הדור א שטיקעל פסח (כי צדיקי הדור הם המניין לעיו), ואף שאנחנו לא נמצאים בארץ ישראל וירושלים, מביא אליהו אורא דארץ ישראל ואורא דירושלים, ויושבים אנחנו בארץ ישראל, ואוכלים מקרבן פסח. וגם אותם שאינם במדריגה זו שאליהו יביא עבורם מן הקרבן, אך הם מתדבקים אל צדיקי הדור, ומאמינים שהצדיקים אוכלים, הרי זה כאלו הם עצמם אוכלים, האם סבורים אתם שהכוונה ברוחניות, לא, כי בגשמיות ממש, א שטיק קרבן פסח.

ספרו לי שפעם אחת נשאר הרבי ר' זושא ז"ל בבית הכנסת, וננעל הדלת מלפניו, ונרדם. כשהקיץ אמר האם יתענה זושא, מיד בא מלאך מיכאל, והביא לו נתח דג מבשרו של ליתין, ויין המשומר. ואמר על זה הרבי ר' איציקל ז"ל, שהיין היה יין ממש, ונתח הדג היה דג ממש, פשוטו כמשמעו, וכיוצא בזה מביאים היום לצדיקי הדור נתח ממש מן הקרבן פסח, ואם שאנחנו טמאי מתים, הלא טומאה נדחית בציבור מיר זענען אין ירושלים, און מיר עסן, און די וואס גלייבן איז אזוי ווי זיי וואלטן געגעסן.

(פי צדיק, מאמר כב)

כשנתארסה בתו של הגה"צ רבי נתן מלימנוב, עם בנו של רבי משה ראנד, אמר עליו מרן הדברי חיים שהוא מיוחס גדול, שאל רבי נתן אם בגלל שהוא נכדו של המגיד מקוונץ אמר כך, והשיב לו מרן הדברי חיים בשלילה, וחזר ושאל אם אמר זאת מפני שהוא נכד של האוהב ישראל, ושוב אמר שלא, שאל רבי נתן אם הכוונה לזקנו רבי לייב כהן בעל האור הגנוז, ואמר מרן הדברי חיים: "כן, לכך אני מתכוין". וסיפר שהוא היה חברו ושכנו של הרבי ר' זושא, פעם הציעו לר' לייב להיות מגיד בקהילה אחת, והשיב שעליו להימלך ברבי זושא, כשהלך אליו לבית המדרש, מצאו עומד ליד ארון הקודש ובוכה: "ידיד אחד יש לי פה, ורוצים לקחתו ממנו", מיד השיב ריקם את פני המבקשים.

(רביה"ק מצאנו, חלק ג, עמוד פה)

שלחן חיים

הליכות ומנהגים

המשך פרק ב

הכנת הדגים

ז. הוציא ממון רב עבור דגים לכבוד שבת.^א

ח. מלח בעצמו את הדגים.^ב

כדי שיוכל להתקיים עד יום השבת קודש, ולאחר מכן אם אירע והצליחו להשיג גם ביום ערב שבת קודש, אזי הכינו גם דגים אלו במתיקות כרגיל. אולם לאחר שעבר רבינו להתגורר בצאנו, היו הדגים מצויים יותר, לאור כך שעל יד העיר זרמו שני נהרות, נהר ה'קאמיעניצא', ונהר ה'דונייעץ', מהם היו צדים הרבה מיני דגים, הקטנים עם הגדולים.

והנה למרות זאת, אירע פעמים רבות בהם לא הצליחו לשלות דגים מהנהר, אם מחמת שהיה מחסור בדגים, או משום כפור עז ושלג כבד שכיסה את הנהר, באותם אופנים היו החסידים הנאמנים שולחים מקרוב ומרחוק דגים, על מנת לעשות קורת רוח לרבינו, שיוכל לאכול דגים ביום השבת קודש, זאת מלבד החסידים שהיו רגילים לשלוח תדיר דגים לכבוד שבת קודש.

• אודות אחד הפעמים בהם לא הצליחו להשיג דגים בצאנו, סיפר הגה"צ רבי משה הברשטאם זצ"ל (חבר הבר"צ העדה החרדית, וראש ישיבת 'דברי חיים' צאנו-טשאקאווע), שהיה זה בשנה שיום ראשון של סוכות חל ביום השבת, ובאותה שנה גם לא הצליחו להשיג אתרוג יפה ומהודר, היו אז שני חסידים אשר נסעו לצאנו, על מנת להסתופף בצל הקודש על יום טוב, והם השתדלו עד אשר עלתה בידם להשיג אתרוג נאה ומהודר, והם נסעו עם האתרוג לצאנו, על מנת להביאם לרבינו.

והנה בהיותם על אם הדרך, שמעו לאמר שלא הצליחו למצוא דגים בכל סביבות צאנו, ולעת עתה אין דג עבור שבת ויום טוב בבית רבינו, לאור כך התחילו לתור ולחפש תוך כדי נסיעתם אחר דגים לכבוד שבת, בתוך כך בהיותם על אם הדרך, עצרו לנוח באכסניא כל שהוא, שם ראו בריכה ובו דג גדול ויפה מאד, מיד ביקשו מבעל האכסניא והפצירו בו שיתן להם את הדג עבור רבינו, אבל הוא מיאן בכל תוקף, כל הפצרותיהם נפלו על אוזניים ערלות, עד שלבסוף הבטיחו לתת לו את האתרוג היקר אשר בידם, ולזה הסכים בעל האכסניא, ואכן עשו עסקת חליפין, הם נתנו לו את האתרוג, והוא נתן להם תמורת זאת את הדג. במהלך המשך נסיעתם התיישבו בדעתם, והתחרטו על מה שעשו, כי איך החליפו אתרוג מהודר בדג, הם נתמלאו בושט וכלימה, ומיד עם בואם לצאנו השליכו את הדג במטבח בהשקט, ולא סיפרו מאומה.

והנה בעת עריכת השלחן הטהור, כאשר הגישו לפני רבינו את הדגים, נענה רבינו ואמר: "יש לי אברכים פקחים וחכמים, הן הבינו שבשנה זו, יום טוב ראשון חל בשבת, ולכן הברכה על האתרוג למחרת הוא רק מדרבנן, ואילו דגים בשבת הוא עונג שבת, ועונג שבת דאורייתא".

לשמע הדברים רחב לבבם ונתמלאו שמחה, אולם לשמחת לבם לא זו בלבד, אלא שאותו בעל האכסניא בעצמו התיישב בדעתו לבסוף, והחליט להביא גם את האתרוג לרבינו, והגיע מיד במוצאי שבת ומסר את האתרוג לרבינו.

• החסיד המפואר רבי ירוחם טייטלבוים זצ"ל מטארנא, היה רגיל לשלוח דגים מטארנא לצאנו, על מנת להעלותם על שלחנו של רבינו, ובמכתב ברכה ששלח לו רבינו (מיום ראשון פרשת תולדות, שנת תרכ"ז - נדפס ב'גנוי כתבים' עמוד כ) מאציל עליו רבינו את ברכת קדשו, והוא כותב לו: "הגיעני מכתבו עם מתנה הגונה, והתענגתי למאוד בשבת קודש עם ידידים אהובים, וזמן רב לא טעמתי טעם דג כזה, כי היה מלא טעם" (ומדוקדק לשון קדשו של רבינו 'התענגתי למאוד', על פי מה שנוכר לעיל, שרבינו אמר שיש בזה משום קיום מצות עונג שבת דאורייתא).

• ומסופר, כי פעם אחת כאשר נסתלק אחד מבניו של ר' ירוחם ל"ע, והוא ישב שבעה, גם אז לא שכח את מנהגו, ושלח דגים לרבינו בצאנו, רבינו הפליא את הדבר, ואז כתב לו מכתב ברכה בו המשך בעמוד

א ראה לשון הרמב"ם (הלכות שבת, פרק ל. הלכה ז): "איזה עונג, זה שאמר חז"ל שצריך לתקן תבשיל שמן ביותה, ומשקה מבושם לשבת, הכל לפי ממונו של אדם, וכל המרבה בהוצאת שבת ובתיקון מאכלים רבים וטובים הרי זה משובח".

ויש לציין כי מצאנו בדברי חז"ל ענין ריבוי הוצאות הממון דייקא לגבי מאכל דגים, כמבואר בטור (או"ח סימן תרד) בשם המדרש, מעשה בשוטר העיר שאמר לעבדו קנה לי דגים, ולא מצא אלא דג אחד ונתן בו זהוב, והיה שם יהודי חייט והוסיף עליו עד שהעלוהו לחמשה ונשאר לחייט, בא העבד אל אדוניו וסיפר לו כל המאורע, שלח השוטר אחר החייט, ואמר לו מה מלאכתך, אמר לו חייט, אמר לו ולמה קנית דג שזה זהוב בחמשה זהובים, ולא עוד אלא שלקחתו מיד עבדי ששלחתיו לקנותו לי, השיב לו, והיאך לא אקננו אפילו בעשרה, כדי לאכלו ביום כזה שצונו הקדוש ברוך הוא לאכול ולשתות וכו', עכ"ל.

• סיפר כ"ק אדמו"ר בעל 'שפע חיים' זצ"ל (חומרש"י, פרשת דברים, שנת תשמ"א), שרבינו היה מוציא סכום עצום של כשמונים רייניש עבור דגים לכבוד שבת, כאשר באותן שנים היה אפשר לפרנס משפחה שלימה למשך שבוע ימים ברייניש אחד, ואילו לצורך זה הפליג רבינו להוציא סכום גדול כזה, סיבת הדבר היתה, לאור כך שבנהר שעל יד צאנו לא היה דגי לאקס, ומאחר שרבינו דקדק לאכול 'לאקס-פיש', לכן שלח שליח מיוחד לקראקא - משך נסיעה של שעתיים לכל צד - על מנת לקנות 'לאקס-פיש', דמי הנסיעה עצמה עלו חמשה רייניש, והדגים עצמם היו עולים גם כן ממון רב, עד שהיתה ההוצאה יכולה להסתכם בסכום עצום ורב של כשמונים רייניש.

• פעם אחת כאשר היה הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע בצאנו, פנה אל רבינו בתמיהה: "מחוחות, שמעתי שאתם קונים דגים לשבת בשמונים רייניש?". השיבו רבינו: "מחוחות, אסביר לכם את הענין כי הוא פשוט עד מאד, את הכסף אני שונא בתכלית השנאה, ואילו את הדגים לשבת קודש אני אוהב, ולכן כאשר בא אלי אחד ולוקח ממני את הדבר שאני שונא, ונותן לי תמורתו דבר שאני אוהב, האם לא אתחלף עמו?".

• ושוב פעם נשאל רבינו כמות, היה זה כאשר היה רבינו בבבלוא, אצל הרה"ק רבי שר שלום זי"ע, אז פנתה אליו הרבנית הצדקנית מרת מלכה ע"ה, ושאלה את רבינו לאמר מדוע הוא מבזבז כל כך הרבה כסף עבור דגים לשבת, השיבה רבינו ואמר: "איני אוהב את הממון, על כן אני מבזבז" (י"ג אורות, חלק א. עמוד מח).

• ועוד זאת שלישיה, נשמע מפ"ק של רבינו כיצא בזה, כאשר היה רבינו בעיר וויען, ובערב שבת שלח את בנו רביה"ק מגארליץ זי"ע לה'נאש-מארק' על מנת לקנות דגים לכבוד שבת, בהגיעו ראה דג גדול הנקרא 'ניסען-פיש' _ היה זה מין דג שהיו מזינים אותו באגוזים, אבל למעשה לא קנה את הדג משום מחירו הגבוה, כשחזר וסיפר לרבינו מדוע לא קנה את הדג, אמר לו רבינו: "ברוכי! מ'זאגט אויך דיר אז דו ביזט קלוג, ווי פארשטייסטו נישט אז געלט האב איך פיינט, און פיש אויף שבת האב איך ליב, ווי געט מען נישט אוועק א זאך וואס מ'האט פיינט, פאר א זאך וואס מ'האט ליב?" (שיח זקנים, חלק ח. עמוד ריד. בשם הרה"ג ר' נחום הורוויץ שליט"א. בשם הרה"צ רבי נפתלי טייטלבוים זצ"ל מברג'ל).

בימי מגוריו של רבינו ברודניק, לא היו הדגים מצויים שם, ולכן כאשר הצליחו להשיג באמצע ימות השבוע דגים, הלכו והכינו זאת בחומץ,

הבטיח לו, כי על כן בשכר זאת 'ישב אתו עמו ביחד במחיצתו בגן עדן העליון' (ויספר חתנו הגה"צ רבי בצלאל ישעי' בערנשטיין זצ"ל מעיה"ק ירושלים ת"ו, שלפני הסתלקות חותנו רבי ירוחם. אמר לו חותנו: "גיי ברענג מיר דעם פאספארט...". כששאל אותו איזה פאספארט, השיב שהוא מתכוון על מכתב קדשו של רבינו. שהוא רוצה לקחת אותה על מנת שאכן תתקיים ההבטחה בעולם העליון).

• אחרי פטירת הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמארנא זי"ע, נסע בנו הרה"ק רבי אליעזר צבי זצ"ל לרבינו ושבת שם בשב"ק פרשת נח שנת תרל"ו לפ"ק, כפי שהיה נהוג אז שכאשר מתחילים לקבל הנהגת חסידים, נוסעים לאחד מוקני וצדיקי הדור על מנת לקבל את ברכתו. רבי אליעזר צבי הגיע לבוש בגדי לבן כמנהגו, ורבינו קיבלו בחביבות גדולה, ואף כיבדו להתפלל לפני העמוד לתפילת קבלת שבת, אחרי התפלה הורה לו רבינו, שיערוך את שולחנו בבית האכסניא, ואחר כך יבוא לשולחנו של רבינו, וכן עשה.

כאשר הגיע בשעת עריכת השולחן, הושיבו רבינו על ידו ונהג בו כבוד גדול, כששאלו את רבינו מה ראה לכבד כ"כ את הרה"ק הנ"ל, ענה: "כשנתמניתי לרב בעיר צאנו, בשבת הראשונה מצאו בנהר שליד העיר דג מיוחד במינו בשם "דג העכט", והיה זה לסימן טוב עבורי, מאז ועד היום לא הציעו דג כזה למכירה כאן, ובדיקו לשבת זו, המציאו משמים לביתי דג כזה, הרי זה סימן עבורי, שהאורח שמגיע לש"ק זו מכובד בשמים, ומי שמכובד בשמים האם לא יהיה מכובד על ידי" (פרי חיים, חלק א, עמוד כד).

...

בעוד שכל מאכלי ותבשילי השבת היו תחת אחריותם של אנשי הבית והמבשלות, שונה היה מאכל הדגים, אשר על זה היה רבינו נותן עיניו ולבו בעצמו, להשיג על קנייתם, לזרז את המתעסקים בדבה, והיה שולח בעצמו שליחים על מנת לרכוש דגים.

• פעם אחת כאשר שהה רבינו במרחץ קארלסבאד, אירע שלא היה להם דגים לכבוד שבת קודש, אזי בצהרי יום השישי, שלח רבינו את חתנו הגה"צ רבי אליעזר ירוחם בארון זצ"ל מראדושיץ, שיחוש פעמיו לעיר הבירה ויזען לקנות שם דגים, ולהביאם לקארלסבאד לכבוד שבת, וכן הוה (עולת מועד, פורים).

• ואילו פעם אחרת כאשר שהה רבינו בקראקא, היה זה בימות החורף, ונהר ה'ווייסעל' שזורם על יד העיר כוסה בשלג וברד, מגודל הכפור והקור העז, לאור כך לא היתה אפשרות לצוד דגים מהנהר, כאשר שמע רבינו כי כן, צוה ללכת ולשבור גזיזי דברדא, ואמר שאז יעלה בידם לשלות דגים מבעד לאותו החור, הלכו ועשו כאשר צוה רבינו, והנה למרבית הפליאה לא ארך זמן רב והצליחו להעלות דגים לרוב, אזי אמר הרה"ק מו"ה ארון מקראקא זי"ע לרבינו: "זה שהרבי הוא בעל ואדון על נהר ה'דונייעץ' בצאנו זאת ידעתי מכבר אבל שגם על ה'קראקא'וער ווייסעל' הוא אדון ומנהל, זאת לא ידעתי עד הנה..." (המאור ושמש, עמוד שפד).

ב כמובא ב'דרכי חיים' (אות נד): "היה מנהג רבינו למלוח בעצמו הדגים לכבוד שבת קודש".

כן איתא בגמרא (שבת קט"ז ע"א) "רב ספרא מחרין רישא, רבא מלח שיבוטא, רב הונא מדליק שרגי, רב פפא גדיל פתילתא, רב חסדא פרים סילקא, רבה ורב יוסף מצלחי ציבי, ר' זירא מצתת צותותי, רב נחמן בר יצחק מכתף ועייל מכתף ונפיק" (ויפריש, מחרין רישא - אם היה שם ראש בהמה לחרוך, מחרכו הוא בעצמו. פרים - לשון פרומים, מחרתך. מצתת צותותי - מצית האור בעצים דקים), ובגמ' בקידושין (מא ע"א) אמר רב יוסף שהטעם בכל זה הוא משום דמצוה בו יותר מבשלוחו.

ועל פי זה פסק הרמב"ם (הלכות שבת, פרק ל, הלכה ו): "אע"פ שהיה אדם חשוב ביותר ואין דרכו ליקח דברים מן השוק, ולא להתעסק במלאכות שבבית, חייב לעשות דברים שהן לצורך שבת בגופו שזה הוא כבודו". וכן פסק המחבר בשו"ע (או"ח, סימן רב, סעיף א): "ואפילו יש לו כמה עבדים לשמשו, ישתדל להכין בעצמו שום דבר לצרכי שבת כדי לכבדו, כי רב חסדא היה מחרת הירק דק דק, ורבה ורבה יוסף היו מבקעים העצים, ורבי זירא היה מדליק האש, ורב נחמן היה מתקן הבית ומכניס כלים הצריכים לשבת ומפנה כלי החול, ומהם ילמוד כל אדם, ולא יאמר לא אפגום כבודו, כי זה הוא כבודו שמכבד השבת". ועוד על זה השל"ה הק' (מסכת שבת, נר מצוה, אות ג): "עיניכם הרואות גדולי עולם אשר מעולם אנשי השם, אשר כן עשו שבת לה' לשם ה', ומי ראה אלו שעשו מלאכתם מלאכת שמים בעצמם ובכבודם לכבוד שבת, מי לא יעשה".

והנה אם אמנם שבשו"ע נזכר ענין מלאכת ההכנה בכללות, הרי שב'לקט יושר' הוא כותב כי רבו בעל 'תרומת הדשן', "וזכרתי זה המלאכה עשה בעצמו בכל ערב שבת, אם איפשר בשום צד... רוב פעמים עשה הדגים בעצמו". אכן הצדיקים תלמידי הבעש"ט זי"ע היה להם ענין מיוחד לעסוק במליחת הדגים, כמו שהעיד ב'שולחן הטהור' (סימן רב, סעיף ג) על הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע: "מורינו ורבינו מו"ה יעקב יצחק היה מולח הדגים בעצמו בבוקר אחר התפלה בטלית ותפלין, ביחודים גדולים, כפי אשר ראינו בעינינו, ושמענו מפה קדושי". וראה עוד ב'בית צדק' (שביל האמונה, סימן ג, אות ה): "אמר רבינו הקדוש מוהר"ר יעקב יצחק לתלמידו מורי דודי רבינו צבי הירש (מוזידיטשוב), הירש בני, בוא ואומר לך היחוד של מליחת דגים לכבוד שבת, כי הדג סודו עתיקא קדישא...".

• פעם אחת בא הגאון מוה"ר יעקלע מהרימלוב זצ"ל לצאנו לביל ששי, וכשנכנס לבית רבינו ראה שרבינו עסוק באותה שעה במליחת הדגים, הביאו קערה עם דגים, ועל יד זה הביאו כלי עם מלח, ורבינו שקע בדביקותו, ותוך כדי כך לקח ביזו מהמלח וזרק אל תוך קערת הדגים, ושוב פעם לקח מלח, וזרק שנית על הדגים, וכך עשה שוב ושוב כמה וכמה פעמים, הרהר רבי יעקלע בדעתו, כי כפי הנראה כבר אין הדגים האלו ראויים למאכל מרוב מליחותם, אמנם למעשה לא כן היה, ולמרבית פלאו היו הדגים טוב למאכל ומושבחים כראוי, עד שהיה נדמה לו שרחצו את הדגים לאחר מכן מכל המלח (שיח זקנים. חלק ג, עמוד רפז, מפי הגה"ח מו"ה יוסף שטייכל ז"ל, ששמע מפי בת בעל המעשה).

דרכי חיים

המשך מעמוד ב'

וכתב הפמ"ג (סימן לב, סוף דיני צורת האותיות) שכל מה שמועיל תינוק מכירו זהו רק כשלא ניכר הרבה ההפסק והפרידה, אבל אם נחלק הרבה וניכר פרידתו, אז גם באלפין ועיינין לא תהני תינוק מכירו. אולם רעק"א חולק שגם באופן שנחלק הרבה וניכר פרידתו מועיל לסמוך על תינוק שמכירו (וכן פסק המשנ"ב לקולא כדעת רעק"א, ודלא כהפמ"ג שהחמיר בזה, כי גם פשוטו לשון השר"ע מורה לקולא, ע"ש).

מעתי נראה לומר על דרך מה שכתב הנ"ל שהמעשה היה בנפסק האות, כגון היו"ד שעל האלף או העין, והיה התינוק מכירו, אלא שהיה נחלק הרבה וניכר פרידתו, ורבינו כשלעצמו חשש לשיטת הפמ"ג שבאופן שניכר ההפסק הרבה אז אין מועיל תינוק מכירו, ולכן לא רצה להכשירו, ואמר 'שלא יוכל לומר לא כשר ולא פסול', אולם בראותו לאחר מכן שהרה"ק מפשעווארסק זי"ע הגיע מעולם העליון ותיקן את התפילין, הבין מכן שבוודאי סובר כדעת רעק"א שבכל גוונא מועיל תינוק מכירו, ולכן מועיל לתקנו ואין בזה משום שלא כסדרו, ובראותו כי כן סמך רבינו על דעת הרעק"א לקולא, והכשיר את התפילין.

הדבר ביתר שאת, כי הנה אם כנים הדברים מה שכתב החכם הנ"ל, שהמעשה היה בהפסקות שבאות עצמו, אם כן צריך ביאור מדוע לא הורה רבינו שהסופר יתקן זאת בעצמו, ומדוע אמר רבינו 'שלא יוכל לומר לא כשר ולא פסול', אדרבה, היה לו להורות לתקן את התפילין, ואז היה הכל בא על מקומו בשלום, ומכך שהורה להניח את התפילין קשורים ולא לתקנם, משמע שלא היתה אפשרות לתקנם באותה שעה, ואם כן מה מועיל מה שבא אח"כ הרה"ק מפשעווארסק לתקנו, ומה הוסיף בזה יותר ממה שהיה קודם לכן.

ולכן נראה לבאר בזה, על פי פלוגתת הפמ"ג ורעק"א לגבי נפסק האות, כי הנה כתב המחבר (שו"ע סימן לב, סעיף כה): והוא הדין שאם לא היו מקצת יוד"ין שעל האלפ"ין והשיני"ן והעייני"ן ורגלי התו"ן נוגעים בגוף האות, ותינוק דלא חכים ולא טיפש מכירים, שאף על פי שכתב לפניהם יכול לחזור ולתקנם, דכיון דצורת האות היתה ניכרת ליכא משום כתבן שלא כסדרו.

יהו". ואם כן מה מועיל שהרה"ק מפשעווארסק התגלה מעולם העליון לתקן את פרשיותיו, הלא סוף סוף הרי זה שלא כסדרו, ואין תיקון זה מועיל בשביל להכשיר את הפרשיות, ואיך פסק רבינו שהם כשרים?

ובמדור 'שפתי חיים' כתב חכם אחד ליישב דמירי שלא היה חסרון של אות שלם, דאז לא היה מועיל תיקון, אלא היה חסר באות עצמו, כגון הפסקות בין היו"ד שעל האלף וכדו', דבזה על ידי תיקון ליתא משום שלא כסדרו, משום דעיקר צורת האות היה ניכר קודם. ולפי זה אתי שפיר גם זה שלא היה הסופר אדם בגופו, כי הביה"ל (סי' לט, סעיף ב) הסתפק באלו ההפסקות שיש באותיות עצמם, אם מהני תיקון על ידי הפסולין לכתוב תפילין, דאפשר כיון דעיקר צורת האות כבר נכתב בכשרות, בהא ליכא משום כל שישנו בקשירה וכו', ולפי"ז י"ל שרבינו סבר כצד להקל באלו הפסולין, עכת"ד בקוצה.

והנה הדברים נראים לאמיתתה של תורה, ולא אבוא בזה כי אם להוסיף תבלין ולברר

שפתי חיים

תגובות ותשובות, הערות והארות

בעזה ש"ת, אור ליום ב' כ"ז טבת ה'תשפ"ד,
ב'שכ"ה

לכבוד מערכת הגליון היקר מעיין החיים הע"י
אמן.

א. ראשית דברי במה שכתבתם במדור באר החיים, בשם ס' אמירה יפה אות קצו, שכתב בשם הרה"ק רי"י מטשחוב ע"ה הי"ד, דהענין שלקחה צפרה צר הוא משום דרמזו זה בשמה, והסירה אותיות צר משמה, ונשאר אותיות פה בגימ' מילה, ע"כ. והנה אחר המחילה יש להעיר דהרה"ק הנוכח איננו מקור הדברים, ונוכח ענין זה כבר במדרש רבנו בחיי (פ' שמות), והו"ד בס' שפתי כהן עה"ת (פ' שמות) וז"ל - ראתה ששמה צפורה - צר פה, פה גימטריא מילה אז הבינה שאין הדבר תלוי אלא בה, ולזה לקחה צר ולא סכין, כי שמה גורם וכו', עכ"ל.

והרי שאין כל חדש תחת השמש, וזכה לכוון לד' רבינו בחיי הנ"ל מדנפשיה הרה"ק מסדילקוב ז"ע בספרו הק' דגל מחנה אפרים (פ' שמות דכ"ז ע"ב) שם כתב דחידוש הזה "חנני ה' ברחמי וברוב חסדיו", ע"ש, וזכה לכוין להנ"ל, וכמבואר, והה"ק מטשחוב ז"ע מן הסתם אמר כן מפני שראה הדברים בא' מן המקורות הנ"ל, ובס' אמירה יפה שגה בזה ועשה אותו לבעל דברים, ודו"ק.

ב. במדור שלחן חיים הבאתם מקור למנהג הרה"ק מצאנו ז"ע לקרוא שמות ביום ו' בביתו, מלשונות כמה וכמה פוסקים וישר כחכם, עם זאת יש לציין כי הנהגים לקרוא בביהכ"נ אחר התפילה ובתוכם הספרדים ועדות המזרח ומערב (וכן נוהג מו"ר הגר"מ מאזוז שליט"א) מקורם טהור בדברי רוח אפינו האר"י ז"ל בשער הכוונות (דף ס"ב ע"א) וז"ל: מנהג מורי ז"ל תכף בסיימו תפלת שחרית דיום ששי ה' הולך לבית הכנסת או לבית מדרשו וכו' וקורא בו בס"ת הפרשה שמו"ת, עכ"ל, והו"ד בכה"ח סופר (אורח סי' רפ"ה סק"א).

ג. בענין גלוי אליהו הנביא, בו כתבו במדור שפתי חיים, שיש בזה כמה אופנים ודרגות, יש לציין ללשונו של הרה"ק ר' שלמה לוצקיר ז"ע המגיד מסקאהל, בספרו דברת שלמה (בהקדמה) בשם הרה"ק המגיד הגדול ממעורטש ז"ע, וז"ל: כי יש כמה וכמה בחי' של גלוי אליהו גבוה מעל גבוה וכו', עכ"ל. וע' למרן ריש גלותא דבבל הגה"ק הבן איש חי ז"ע בספרו שו"ת רב פעלים ח"ג (קונטרס סוד ישרים סי' ה') שם נשאל אם אמת נכון הדבר, כי מרן הרש"ש ז"ל הנאמן בכל בית רבינו האר"י ז"ל זכה לגלוי אליהו, והשיב שם: "דבר אחד רשאי אני להגיד לך בגלוי אליהו ז"ל, דהאי בענין שיזכה האדם לדבר עמו פנים בפנים כמו שה' לרבנו האר"י ז"ל, דבר זה קשה המציאות אפי' בדורות ראשונים כש"כ בדורות אחרונים, ברם בזאת אפשר להאמין שיהי' גלוי אליהו בשכל של הצדיק דהיינו שיתלבש נצוץ אחד מאליהו ז"ל בשכל הצדיק ויורה לו האמת. והצדיק אינו מרגיש

ומי שיזכה ע"פ הגורל בהס"ת שייך לו הס"ת הזה, והטילו גורל ביניהם, וזכה האחד בהס"ת הנ"ל ושמח מאוד שמחה גדולה והיה בעיניו כמוצא שלל רב, ולהשני היה לו יסורים גדולים, כי אף שלקח כנגדו הרבה כסף וזהב, כ"ז אינו שוה לו מגודל תשוקתו להס"ת הזה, והיה שם בהעיר הנ"ל מומר אחד, ובראותו כל זאת מאוד חרה אפו על הירוש הזה שאיבד הון רב בעד ס"ת אחד, ועשה ברשע להחליף את מלבושיו כדי שלא יכירוהו, והלך להבית הכנסת אשר היה שם הס"ת הזה, והתחבא שמה באיזה זווית עד הערב, וכאשר הלכו כל האנשים לביתם, לקח המומר הזה את הס"ת מנרתיקו, ומצא כתוב ועבדתם את ה' אלקיכם ובירך את לחמך וגו', ועשה הרשע הזה ברשעתו ומחק את הע' מן ועבדתם וכתב א' במקומו, ופיסל את הס"ת בחיורף וגידוף גדול ר"ל, ודבר זה לא נתודע לשום אדם, ולאחר כמה ימים נודע הדבר שיש טעות כזה בהס"ת הזה, והנה הירוש הזה שהס"ת נפל בגורלו היה לו צער גדול בשמעו מזה, ומגודל היסורים ודאגה נחלה מאוד, כי אמר אף שיכולין לתקן הטעות הזה, אבל לא יהיה נקרא ס"ת של עזרא הסופר, ובא אליו אביו בחלום הלילה וסיפר לו את כל המאורע, וצוה לחפש תחת השולחן, ושם נמצא עין של המומר אשר יקיים בו עין תחת עין, ועוד אמר לו אביו אשר הס"ת לא יתקן שום אדם, כי כן יצא הפסק מהב"ד של מעלה אשר עזרא הסופר בעצמו יתקן את הס"ת שלו, וכן היה כאשר אמר אביו, עכ"ל.

ומביא שם שרב שרירא גאון תירץ על פי מעשה זה את הפסוקים במגילת אסתר, ותען אסתר גו' תנתן לי נפשי גו' כי נמכרנו אני ועמי להשמיד להרוג ולאבד ואלו לעבדים ולשפחות וגו' ויאמר המלך אחשוורוש מי הוא זה ואיזהו אשר מלאו לבו לעשות כן. והנה קשה הלשון נמכרנו שאמרה אסתר, כי היאך שייך לשון מכירה אצל הריגה, והיה צ"ל כי נגזר עלינו, ועוד למה הוסיפה אסתר לומר ואלו לעבדים ולשפחות נמכרנו וגו', הלא לא נזכר כלל רעיון כזה עד הנה. רק שבתחילה לא גילה המן לאחשוורוש מה כוונתו, רק אמר שהוא רוצה לקנות את היהודים ולעבוד בהם, ואחר כך הלך ושינה את ה'שטר מכירה', כאשר מחק את אות ע' וכתב א', ובמקום לעבדם נעשה לאבדם, ולכן אמרה אסתר אילו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי, כי זה היה באמת הסכמתו של אחשוורוש בתחילה, ולכן כעס אחשוורוש על זה ששינה ממה שהוסכם ביניהם בתחילה.

בברכה שלימה
יחיאל יהושע רבינוביץ

בגלוי אליהו הנביא זכור לטוב בשכלו, אלא חושב שהוא משיג האמת בשכלו, ואינו כן באמת, אלא הוא משיג זה ע"י התלבשות ניצוץ מאליהו זכור לטוב בשכלו, וכו', עיין שם באורך שהביא לזה מקור מדברי מהר"ח ז"ל, עכ"פ המורם מזה דגלוי אליהו אינו דבר פשוט שכל אור"א מן הצדיקים זוכה לו, ואם זוכה אינה בדרגת רבינו האר"י ז"ל שזכה לישב עמו פ"ב, ויש בזה מדרגות ע"ג מדרגות, והשי"ת יזכנו לגעת באפס מה מזה, והלוואי ויקיים בנו עכ"פ לשון הפיוט הנאמר במוצש"ק "אשרי מי שראה פניו בחלום, אשרי מי שנתן לו שלום והחזיר לו שלום", אמן, וה' יברך את עמו בשלום.

בברכה נאמנה
הק' יחיאל קאשי יצ"ו
אשדוד יע"א
[רב דק"ק רובע א' אשדוד]

מע"כ המערכת החשובה הי"ג, ראיתי את הגליון הנפלא, והוא ממש לתפארת מרן הדברי חיים ז"ע, וכה לחי להמשיך בעבודת הקודש ביתר שאת.

בענין השם 'משה יוסף' שהיום הוא יומא דהילולא של מרן רבי משה יוסף מאיהעל ז"ע, בעל מילי דמיטב, שמעתי ממו"ר הגה"צ הרב מליעזש ז"ע, שדודו הגה"צ מאיוואר זצ"ל, בעמח"ס מקוה מים, בן הגה"ק ה'בנין דוד' הי"ד, חתנו וממלא מקומו של הגה"ק מאיהעל ז"ע, נקרא על ידי אביו יוסף משה, מחמת החשש של קצירת ימים, כי הגה"ק מאיהעל ז"ע נסתלק בקיצור ימים ושנים.

בברכת הצלחה במפעלכם החשוב
אברהם משה קראוס
נכד הגה"ק ר' שמואל וואגאש'ער ז"ע
תלמיד רבינו הקדוש מצאנו ז"ע
פה לונדון

בדבר הנידון בגליונות האחרונים, אודות מה שתיקן הרה"ק מפשעווארסק ז"ע לאחר פטירתו, הנה הנידון מחמת פסול שלא כסדרן, נוהג רק בתפילין ולא בספר תורה, אבל מצד הצורך שיהיה הסופר אדם בגופו, הרי זה נוהג גם בספר תורה, ולכן יש לציין בזה, אשר עובדא כעין זה ממש היה בספר תורה של עזרא הסופר, שבא לתקן לאחר פטירתו, כדאיתא בספ"ק 'אוהב ישראל' (ליקוטים חדשים, לפורים), וז"ל:

מעשה שהיה אז בימיו עשיר מופלג, והיה לו ס"ת שהיה כתב ידו של עזרא הסופר, ולהעשיר הזה היו לו שני בנים, ולאחר פטירתו היה מחלוקת גדול בין הבנים היורשים, מחמת שכל אחד מהם חפץ לקחת את הס"ת הזה, מלקחת כל כסף וזהב שבעולם, והציעו טענותיהם לפני יודעי דת, ויצא הפסק דין שהחלוקה תהיה ביניהם ע"פ הגורל,

מפני קוצר היריעה לא נכנסו כל המכתבים,
ובעז"ה יוכנסו בגליון הבא

תורת חיים

עיונים וביאורים במשנתו של כ"ק מרן רביה"ק מצאנז זי"ע

בענין איסור אמירה לעכו"ם בשבת אם הוא איסור דאורייתא או דרבנן

שנאמר ביו"ט כל מלאכה לא יעשה בהם משמע אפילו על ידי אחרים וכו', ומכל מקום אין זו אלא אסמכתא בעלמא, ועיקר האיסור אמירה לנכרי בין בשבת בין ביו"ט אינו אלא מדבריהם". אכן, ממה שכתב רבינו כאן ש"עושה מלאכה על פי ציווי ובהמותיו דאסור מדאורייתא", משמע דנקט להלכה כדעת הט"ז שאיסור אמירה לעכו"ם הוא איסור דאורייתא.

והנה בתשו' במקו"א (חלק ב. סימן כב) דן רבינו בענין טחנת קמח של יהודי שמופעל בשבת על ידי נכרים מדעת עצמם, בלי שיאמרו להם, אשר לכאורה צריך להיות מותר מדין אדעתא דנפשיה קעביד, וכתב על זה רבינו וז"ל:

"והנה קבלנות מקרי גוי אדעתא דנפשיה קעביד, ומותר מן הדין, ורק דאסור מפני מראית עין, והנה הגם שיש מהפוסקים דבדרבנן לא שייך מפני הרואים יעוין בט"ז (סי' רמו ס"ק ג), אך זה ודאי בכאן אסור לשכור גוי אפילו בקבלנות מפני מראית עין כמבואר פשטא דסוגיא (ע"ז כא:)."

הרי מבואר בדברי רבינו שאיסור אמירה לעכו"ם נחשב לאיסור דרבנן, עד כדי כך שהיה צד לומר שלא יהיה בזה איסור של מראית עין, אלא שלמעשה בדבר זה של קבלנות מבואר שיש איסור של מראית עין אפילו בדרבנן, אבל בעיקר הדבר מבואר שרבינו סובר שהאיסור הוא רק איסור דרבנן, וכמו שפסק שו"ע הרב.

נמצאו דברי רבינו סותרים לכאורה זה את זה, ומעתה ראוי להבין מה היתה דעת קדשו של רבינו באיסור אמירה לעכו"ם, האם הוא איסור דאורייתא כמו שכתב בח"א סימן ה, או שמה הוא איסור דרבנן כמבואר מדבריו בח"ב סימן כ"ב?

לא תעשה אתה ולא יעשה חבירך ולא יעשה נכרי מלאכתך דברי ר' יאשיה, ר' יונתן אומר אינו צריך והלא כבר נאמר זכור את יום השבת לקדשו וגו', והלא דברים ק"ו ומה אם שבת חמורה אינו מוזהר על מלאכת נכרי, במלאכת יו"ט הקל אינו דין שלא תהא מוזהר על מלאכת הנכרי במלאכתך, עכ"ד המכילתא.

אולם אע"פ שהמכילתא הביא דרשה גמורה לזה, כתבו רוב הראשונים שהוא רק אסמכתא בעלמא, אבל באמת הוא רק איסור דרבנן, וכן כתב הרמב"ם (פ"ו מהל' שבת. ה"א): "אסור לומר לגוי לעשות לנו מלאכה בשבת... ודבר זה אסור מדברי סופרים כדי שלא תהא שבת קלה בעיניהן ויבואו לעשות בעצמן". וכן כתב הרמב"ן בפסוק הנ"ל לאחר שהביא את דברי המכילתא: "ובודאי היא אסמכתא בעלמא שבאו מדבריהם לאסור מדבריהם אמירה במלאכת שלנו, וסמכו אותה למקרא הזה, אבל במלאכת הגוי בשלו מותר". וכן מבואר בדברי הרא"ש (שבת פ"ח סימן ג).

לעומת זאת הסמ"ג (ל"ת עה) מסתפק בדבר זה, כי אמנם בתחילה כתב שהוא איסור דאורייתא, אולם לאחר מכן הוא כותב "אמנם יש לומר שהיא אסמכתא בעלמא וכו', ומכל מקום מסיק ש'לשון לא יעשה הכתוב בתורה מוכיח שהיא דרשה גמורה', ומשמע בפשטות שמסיק שהוא איסור דאורייתא.

למעשה מבואר בדברי הט"ז (סוף סימן רמג) שסובר שהוא איסור דאורייתא, וזה לשונו: "דהא כתב ב"י סי' רמד בשם סמ"ג דמלאכה ע"י עכו"ם לישראל הוא דאורייתא". אולם בשו"ע הרב (סימן רמג. סעיף א) נקט להלכה שהוא רק איסור דרבנן, כמו שכתב: "אסור חכמים לומר לנכרי לעשות לנו מלאכה בשבת... ויש רמז לאיסור בזה בשבת ויו"ט מן התורה,

הנה כתב רבינו בתשו' (או"ח חלק א. סימן ה) להגביר החסיד מו"ה הירצל בערנשטיין ז"ל, וז"ל:

"בהיותי בצל קורתו ובחצרות קדשו, סיפר לפני כ"ת את דרך קנינו לגוי בשבת בעסקיו, והנה לדעתי שמעלת כ"ת מקנה לגוי חלק כדי שבדרך זה יהא מותר לנכרי לעסוק בשבת, כי אדעתא דנפשיה קעביד, ותיכף עלה בלבי לאמור לכ"ת כי דרך זה לא יכון בעיני, וכבר הארכתי בזה להשיב על ההיתר שנתנו איזה גאוני זמנינו על דרך זה, ולענ"ד דלא זה דרך הנכון וכאשר אבאר.

דהנה לא מיבעיא לפי אשר ראיתי היתר נכתב שמניח חלק ממאה לשר אשר שכר ממנו הכפר, דזה ודאי לא מהני כלל, דמאי שייך נכרי אדעתא דנפשיה קעביד, הא השר אינו יודע מאומה מהעבודה, ורק הישראל שוכר עבדים ובהמות ושאר כל הצטרות, והפועלים אינם מכירים להשר כלל, וכל המלאכה נעשה רק בשליחות היהודי העוסק בזה, ובהמתו עשה מלאכה על פי צווי היהודי, דזה ודאי אסור, דהוה ממש עושה מלאכה על פי צווי ובהמותיו דאסור מדאורייתא."

הנה דן רבינו על שביית בהמתו ועל עכו"ם שעושה מלאכה על פי צווי, וכתב רבינו על דברים אלו "דאסור מדאורייתא", ויש לנו לדון בזה, כי הנה מקור האיסור של אמירה לעכו"ם הוא בדברי המכילתא (פרשת בא) עה"פ וביום הראשון מקרא קדש וביום השביעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכה לא יעשה בהם וכו', לא יעשה בהם לא תעשה אתה ולא יעשה חבירך ולא יעשה הנכרי מלאכתך, אתה אומר כן, או אינו אלא לא תעשה אתה ולא חבירך ויעשה נכרי מלאכתך, ת"ל ששת ימים תעשה מלאכה, הא למדת כל מלאכה לא יעשה בהם

לעילוי נשמת
הרה"ק רבי יהודה אריה לייב זי"ע
בן הרה"ק רבי אברהם מרדכי זי"ע
בעל 'שפת אמת' מגור
חתנו בזו"ש של
כ"ק מרן רביה"ק מנארליין זי"ע
נלב"ע ה' שבט תרס"ה

נדבת
החפץ בעילום שמו

נדבת
הרה"צ ר' חיים חכם צבי הלבנשטאם שליט"א
בן כ"ק הגה"צ רבי סיני הלבנשטאם שליט"א
אבד"ק צאנז שיכון ג'
וחתן הגה"צ רבי מתתיהו דייטש שליט"א
אבד"ק רמת שלמה ירושלים ת"ו

לרגל שמחת נישואי בנו החתן המופלג בתו"ש
הרב יהודה שמעון שמואל שליט"א
למזל טוב ובשעה טוב ומצלחת